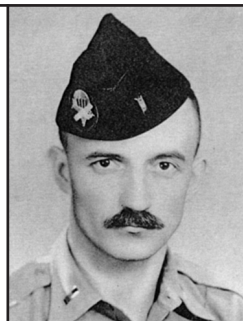

Петро Содоль

*Науковий співробітник
Центру досліджень визвольного руху*

Статтю присвячено дослідженню обставин засідки сотень 'Хріна' і 'Стаха', в якій загинув заступник міністра оборони комуністичної Польщі генерал-полковник Кароль Свєрчевський 28 березня 1947 р. Ключові слова: засідка, Кароль Свєрчевський, 'Хрін', Степан Стебельський, 'Стах', Польща

Petro Sodol

Polish General Karol Swierczewski's Death in UPA Ambush in 1947

The article is devoted to investigation of 'Khrin' and 'Stakh' companies' ambush, in which the Communist Poland's Deputy Minister of Defense Colonel General Karol Swierczewski was killed on 28th March, 1947.

Key words: ambush, Karol Swierczewski, 'Khrin', Stepan Stebelskyi, 'Stakh', Poland

ЗАГИБЕЛЬ ПОЛЬСЬКОГО ГЕНЕРАЛА КАРОЛЯ СВЕРЧЕВСЬКОГО В ЗАСІДЦІ УПА В 1947 р.

У березні 1947 р. від куль кулеметника УПА загинув заступник міністра народної оборони Польщі генерал-полковник Кароль Свєрчевський колишній військовик Червоної армії від 1917 р., учасник війни в Іспанії (1936—1938), учасник Другої світової війни (1941—1945), один із найбільш заслужених бойових генералів Війська Польського (ВП) від 1943 р.¹

Про смерть Свєрчевського широко повідомляла не тільки польська преса. Завдяки західним пресовим агенціям цю подію було розголошено по цілому світі. Так, що навіть деякі місцеві часописи в США помістили цю інформацію на титульній сторінці². Отже, тоді, коли смерть гітлерівського генерала (повстанці вважали, що це Віктор Лутце) у 1943 р. та смерть сталінського генерала Ватутіна в 1944 р. не були публічно ідентифіковані з УПА, то смерть польського генерала Свєрчевського в 1947 р. набрала справді світового розголосу й при тім розкрила довголітню боротьбу УПА, яка ще тривала. Тому ця відносно коротка бойова сутичка у властиво безлюдному на той час терені стала важливим політичним актом.

Цей нарис має на меті коротко подати обставини засідки УПА, у якій загинув ген. Свєрчевський, та описати дві інші події на Лемківщині, посередньо пов'язані з цим. А саме жорстока ліквідація шпиталю УПА з пораненими повстанцями та смерть тих, які цей ганебний акт виконали.

Загибель шпиталю на горі Хрещатій

19 січня 1947 р. польські прикордонники (Військо охорони прикордоння ВОП) зловили двох зв'язкових підпілля і, привівши їх до свого штабу в селі Тісна, одразу жорстоко тортурували. Один з них витримав усі тортури й нічого не сказав, але дру-

¹ Калениченко П. Герой польського, радянського та іспанського народів // Український історичний журнал. Київ, 1977. № 2. — С. 127—129; Рєпринцев В. За справу революції // Вісті з України. Київ, 1987. Лютий. № 8; Назарук В. Бій під Яблонкою // Український календар. Варшава, 1967. — С. 221—224.

² Polish War Leader Slain // The Detroit News. 1947. March, 30. — P. 1.

гий зламався. Він 21 січня привів прикордонників на відомий йому зв'язковий пункт в околиці шпиталю, і це все, бо точного місця шпиталю він не знав. Тоді прикордонники при допомозі кількох сотень польського війська (ВП) почали шукати по лісі. Між іншим, сотні 'Хріна' й 'Стаха' в той день також прибули в ту місцевість із харчами для шпиталю, але були змушені відійти через присутність ВП, бо мали наказ не входити в бої під час зимового періоду.

Аж на другий день поляки випадково віднайшли шпиталь (хтось із медобслуги вийшов із криївки) і почали облогу та активні спроби його збройно здобути. На той час у шпиталі було всіх разом 17 осіб (така цифра подана в підпільних звідомленнях) під керівництвом курінного лікаря 'Рата'. Протягом цілодобової шаленої оборони всі вони героїчно загинули. Загибель шпиталю особливо вразивла сотні 'Хріна' й 'Стаха', бо там лікувалися їхні поранені, а лікар 'Рат' дуже часто перебував при цих сотнях. Останні постріли пролунали 23 січня 1947 р.³

Генерал броні Кароль
Сверчевський — заступник міністра
народної оборони Польщі

Засідка, в якій був убитий генерал Сверчевський

Лемківська сотня під командою поручника Степана Стебельського-‘Хріна’ офіційно була створена 5 листопада 1945 р. Тоді ж вона ввійшла до складу куреня під командою сотника Василя-Мартина Мізерного-‘Рена’ (одночасно був командиром тактичного відтинка 26 «Лемко») та одержала назву «Ударник-5» і

³ Горислав. Упадок шпиталю на Хрещатій у днях 22—23 січня 1947 р. // Літопис УПА. — Т. 34: Лемківщина і Перемищина: політичні звіти (документи). — Торонто; Львів, 2001. — С. 355—357. Автор — це Модест Рінецький, тодішній референт СБ надрайону «Бескид» на Лемківщині.

Руїни криївки-лікарні на
г. Хрещатій (Лемківщина), знищеної
23 січня 1947 р.

кодове число «95а», а її чоти номери 513, 514, 515⁴. Весною 1946 р. чисельність сотні зросла до понад 200 бійців, і тому невишколених новобранців відокремлено в окрему вишкільну сотню під командою хорунжого Ярослава Коцьолка-‘Крилача’. Осінню 1946 р. сотню названо «Ударник-8» із кодовим числом «95б», а чоти (їх було тільки дві) нумеровано 522 та 523.

З кінцем липня команду перебрав старший булавний ‘Стах’ (імовірно, Лонгин Колат), який від вересня часто діяв спільно із сотнею ‘Хріна’. З часом ці дві сотні фактично діяли як одна бойова одиниця під командою ‘Хріна’⁵.

27 березня всі чоти (які діяли якийсь час окремо) обох сотень з’єдналися на постої коло села Суховате і ‘Хрін’ зразу вирішив використати цю нагоду для виконання засідки. Увечері, під час наради старшин було заплановано на другий день засідку. Місце засідки вибрали на дорозі Балигород—Тісна в околиці, де колись було с. Яблінка⁶. Сам Сверчевський того самого дня прибув на Лемківщину, щоб відвідати штаб 8-ї дивізії ВП в Сяноку, а наступного дня планував перевести інспекцію частин 34-го полку, розташованих в Ліску та Балигороді⁷.

28 березня 1947 р. о 3-й год. ранку сотні встали й о 4-й вирушили на місце засідки. Знову відбулися нарада старшин і розподіл завдань уздовж західного боку дороги. Ціла лінія мала творити фронт на приблизно півкілометра. ‘Хрін’ з двома кулеметниками (із сотні ‘Стаха’) та бунчужним, старшим вістуном Дмитром-Семеном

⁴ Літопис УПА. Т. 33: Тактичний відтинок УПА 26-й «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (документи і матеріали). Торонто; Львів, 2001. — С. 345—346, 451, 462—463, 489—491.

⁵ Розмова з хорунжим УПА Василем Гудзиком, 15 серпня 2000 р. Хор. В. Гудзик під псевдо ‘Оріх’ був командиром другої чоти (підвідділ 514) у сотні «Ударник-5» (вд. «95а») в часі засідки 28.03.1947 р.

⁶ Там само.

⁷ Kresiek Z. Szlak im. gen. Karola Swierczewskiego. w Bieszczadach. Warszawa; Krakow, 1985. — S. 22—23.

Глишком-‘Приспівом-Прикуєм’ залишився на спостережному пункті, звідкіля було видно більшість бойового відтинка⁸.

У той же час, близько 9-ї години в Балигороді Сверчевський закінчив свою інспекцію і мав повернутись до Сянока. Але в розмові з офіцерами раптом виявив охоту ще відвідати військовий гарнізон в Тісній. Опріч застережень, що відтинок дороги Балигород — Тісна є небезпечний, Сверчевський все одно наказав їхати негайно⁹.

У міжчассі на дорозі в околиці Яблінки був рух в обидві сторони в сторону Тісної переїхав танк чи танкетка з вояками, а в сторону Балигорода дві підводи з сіном та кількома вояками. Але їх повстанці пропустили. Аж у процесі підходу хот на свої призначені бойові позиції на дорозі від сторони Балигорода вони почули звук моторів і появилось велике (американського виробу) особове авто, а за ним вантажне авто з охороною. ‘Хрін’ скоро зорієнтувався, що в авто їдуть вищі військові чини і зразу дав наказ стріляти¹⁰. Це було приблизно о 9.30.

Спочатку стріляли тільки два кулеметники, бо більшість стрільців ще не зайняли своїх позицій. Тому особове авто з польськими офіцерами зуміло проїхати аж до краю правого крила. Але майже за секунди інші кулемети та різна зброя також відкри-

Організатор засідки на польського генерала Степан Стебельський ‘Хрін’ (1914—1949), командир сотні «Ударник-5»

⁸ Короткий звіт оперативних дій вд. «95а» і вд. «95б» під командою пор. ‘Хріна’ (час зими і весни 1947) / Збірка документів Миколи Лебеда, док. № 231004. С. 8. Копія в домашньому архіві автора.

⁹ *Kresiek Z. Szlak...* S. 24—26. У польській групі подається загальна кількість 33 особи. Зі сторони УПА припускали, що було 110—120 осіб.

¹⁰ Короткий звіт... — С. 9.

*Місце засідки на кортеж
Сверчевського, колишнє село Яблінка
поблизу Балигорода*

кож неfortunно для ворога, бо якраз ці дві чоти були найбільш боєздатними¹¹.

Тут можна згадати, що роль інших трьох чот (515, 522, 523) і навіть їхню присутність у бою деякі ветерани піддають сумнівам¹². Усе-таки, документи виразно вказують, що ці чоти (можливо, не в повному складі) були частиною цієї засідки. Але їхня безпосередня участь у бою була мінімальна з огляду на бойові завдання та брак вигідних бойових позицій¹³.

У часі бою 'Хрін', зокрема, звертав увагу стрільців на особу Сверчевського, чия лиса голова поблискувала на сонці, а поведінка вказувала на те, що він найстарший рангом. У ході бою Сверчевського поранили двічі, але він усе одно продовжував командувати. Аж коли чота 513 фланговим маневром пішла в атаку, тоді серія з кулемета вістуна Зиновія Мижишина-'Духа' стала для генерала смертельною. Тільки тоді 'Хрін' дав наказ швидко відступати, бо бій (у якому по стороні УПА не було втрат) тривав уже задовго. Віддаль до ворожих осередків була 7—8 км, і тому можливість появи ворожих сил ставала щораз більш реальна. У додатку, стрілецтво зголодніло й було виснажене із попередніх сутичок тому й не надійшло наказу в'язатися денним боєм із ворогом, який мав у розпорядженні танки й літаки¹⁴.

¹¹ Розмова з хорунжим УПА Василем Гудзиком...

¹² Біланич А. Точніше про засідку на генерала Сверчевського // *Свобода (США)*. 2000. № 35.

¹³ *Короткий звіт...* — С. 9.

Під час повороту до табору 'Хрін' переглядав знімки в польському календарі, щоб устійнити, кого вбито, але остаточної потвердження прийшло аж на два дні пізніше, коли він одержав польські газети¹⁵. Тут треба згадати про свідчення, що 'Хрін' мав інформацію про плани Сверчевського за-здалегідь і тому організував цю засідку. Але різні документи з 1947 р., публікації на цю тему та писання самого 'Хріна' цього не підтверджують. Одне підпільне повідомлення подає, що ціль засідки була перехопити тих, хто знищив шпиталь на Хрещатій¹⁶. Все-таки, між стрільцтвом поширився міф, ніби 'Хрін' зорганізував засідку, знаючи наперед, що Сверчевський якраз того дня буде їхати тією дорогою.

Тіло генерала Сверчевського, вбитого під час перестрілки із сотнею 'Хріна'

Існує також імовірність, що таке вражіння активно поширювали представники/зв'язкові ОУН, бо вже 29 березня 1947 р. в телеграмі американського пресового агентства «United Press» із Варшави про смерть ген. Сверчевського знаходимо таку інформацію: «Вбивство виглядає було уважно заплановане, можливо, підпільними керівниками, які мали точні інформації про його маршрут. Відомо, що УПА має своїх агентів (навіть пресового представника) у Варшаві»¹⁷.

У підпільному листуванні з весни 1947 р. міститься одна штафета/лист від окружного провідника Мирослава Гука-'Григора'

¹⁴ Там само. У звіті подано: «Ворожі втрати разом: 25 убитих, 2 ранених», але це явне перебільшення. Вони не мали часу перевірити поле бою.

¹⁵ Sikorski F. Jak zginął Karol Świerczewski // *Polityka*. 1984. 24.03. № 12.

¹⁶ Дністровий. 1947 рік на Східній Лемківщині / Збірка документів Миколи Лебеда, док. № 341501. С. 13. Копія в домашньому архіві автора. Тут подано, що крім ген. Сверчевського, загинув ще один поручник та двоє жовнірів, а 15 дістали важкі поранення, між ними полк. Гергард. Польські джерела подають втрати: Кароль Сверчевський, підпоручник Юзеф Крисіньський, бомбардир Стефан Стрельчик вбиті; хорунжий Зигмунт Бломський поранений в обидві ноги; підполковник Ян Гергард легко поранений в ногу (Motyka G. *W kręgu "Łun w Bieszczadach"*. Warszawa, 2009. — S. 128).

¹⁷ *Polish War Leader Slain...*

Зменшена копія з газети "The Detroit News". Подібне, мабуть, було в інших газетах на підставі повідомлення кореспондента "United Press" із Варшави

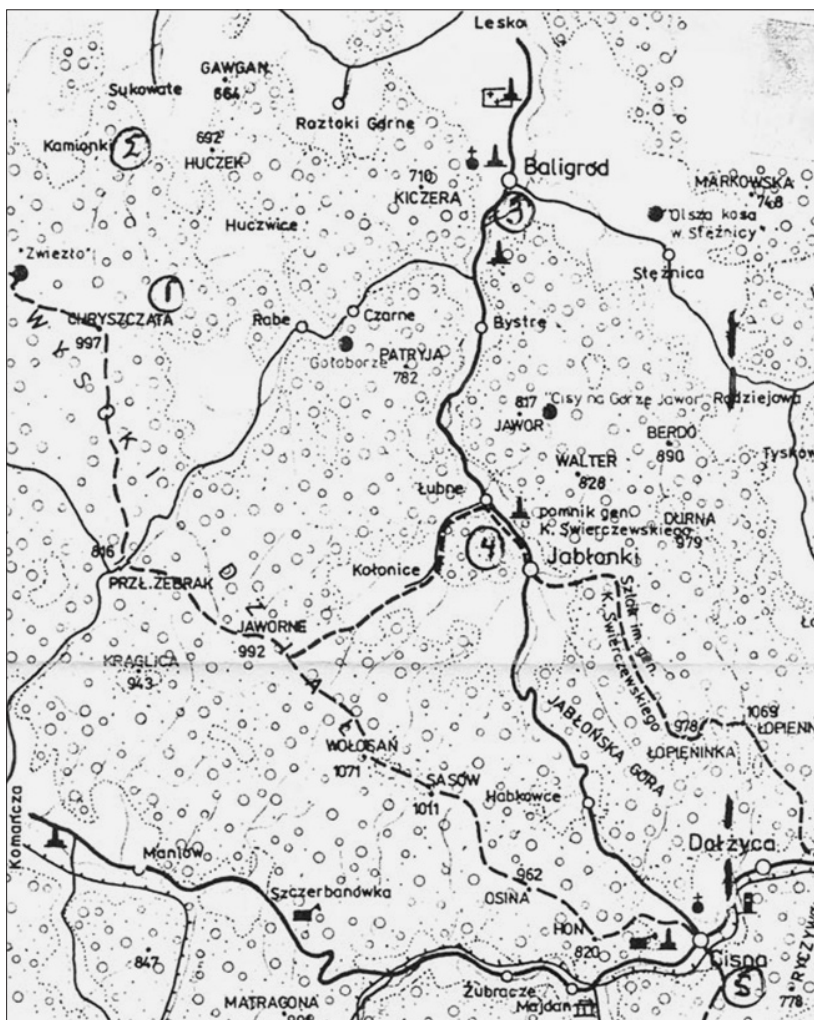
Дмитро Марусяк-‘Зайчик’ Золотий хрест бойової заслуги I класу; ‘Дух’ Золотий хрест бойової заслуги II класу; вистун Олекса Кудлик-‘Водяник’ Срібний хрест бойової заслуги I класу; ройовий, старший вистун Дмитро Ровенчак-‘Заяць’, ланковий, старший вистун Микола Тхір-‘Шварний’, вистун Василь Козулик-‘Гріх’, а також кулеметники із сотні ‘Стаха’ вистун Василь Гриців-‘Комар’ і вистун Василь Ласичка-‘Берест’ Срібний хрест бойової заслуги II класу¹⁹.

до ‘Рена’, в якому між іншим написано: «Гратуляції за “спуцування” ген. Сверчевського. Передайте признання тим, що цього доконали та перешліть детальний протокол в цій справі. Це епохальна подія!!! Вона сколихнула опінію цілого світу! Виконавці повищого заслужили відповідні відзначення, тому прошу їх подати догори... Знаєте, не можу натішитись гомоном в цілому світі з того приводу»¹⁸.

Отже, можна вважати цілком нормальним явищем, що вже в 1947 р. Українська головна визвольна рада відзначила сотенного ‘Хріна’ найвищим відзначенням УПА Золотим хрестом бойової заслуги I класу. А в наступному році за виявлені у цій засідці мужність і героїзм та за результати бою ще дев’ять учасників засідки одержали військові відзначення: ‘Грань’ і старший вистун

¹⁸ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі ГДА СБУ). — Ф. 13. — Спр. 398. Т. 9. — Арк. 318. Копія в Архіві Центру досліджень визвольного руху (ЦДВР).

¹⁹ Там само. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 255, 263—265 (Накази ГВШ Ч. 2/47 від 2.09.1947 та Ч. 2/48 від 2.09.1948). Копія в Архіві ЦДВР.

Фрагмент туристичної мапи. Позначки: 1. приблизне місце підпільного шпиталю УПА на г. Хрещатій; 2. приблизне місце постою сотень «Ударник-5» і «Ударник-8» 27–29.03.47; 3. містечко Балигород, звідки ген. Сверчевський виїхав 28.03.47 о 9 год. ранку на південь в бік містечка Тісне (Cisna); 4. місце засідки на Сверчевського 28.03.47 і також на групу ВОП 1.04.47; 5. містечко/село Тісне, звідки виїхала група ВОП 1.03.47 на північ у бік Балигорода. Джерело: брошура Bata Artur. Jablonki. Miejsce śmierci generała Karola Swierczewskiego. Rzeszow 1987

Кароль Сверчевський. Портрет

Засідка сотні Біра

Сотня «Ударник-3» (кодове число «96») під командою поручника Василя Шишканинця-«Біра» також виконала засідку приблизно за 100 м від місця, де загинув Сверчевський. Але це була цілком окрема акція. Засідку виконано 1 квітня 1947 р., аж три дні після історичної засідки «Хріна». У засідку потрапило вантажне авто, яке їхало з Тісної, везучи 32 офіцерів і вояків ВОП. У перестрілці загинув чотовий «Яр», але, окрім того, засідка була дуже успішна. Сотня здобула зброю, амуніцію та одяг. До того ж, унаслідок

засідки загинуло 23 вороги, шестеро зловлено живими й передано в руки Служби безпеки, а троє врятувалися (один утік, а двое були пораненими і вдавали мертвих). Виявилось, що в засідку попала спецгрупа ВОП з Тісної, яка 23 січня знищила шпиталь на Хрещатій. Але про це сотня довідалася вже від полонених²⁰.

Реакція уряду Польщі була негайна, бо вже 2 квітня 1947 р. вийшов таємний наказ Генерального Штабу ВП за підписами міністра народної оборони й міністра публічної безпеки, який починався: «По трагічнім випадку замордовання українськими фашистами св. п. генерала Сверчевського», а далі про засідку сотні «Біра». Уряд представляв ці дві події як доказ зухвалої активності «банд УПА», з якими треба обов'язково покінчити й довести до «остаточного знищення українського бандитизму». Наказ доручав підготувати відповідний план оперативної акції не пізніше 10 квітня 1947 р.²¹ Так звана акція «Вісла» розпочалася 28 квітня 1947 р.

²⁰ Motyka G. *W kręgu "Łun w Bieszczadach"...* — S. 130; Горислав. *Упадок шпитальки на Хрещатій...* — С. 357.

²¹ *Wojsko Polskie, Naczelne Dowództwo, Sztab Generalny, Nr. 0161/III. Tajne. 2 kwietnia 1947. Kopia в домашньому архіві автора.*

Епілог

Сотні УПА 'Хріна' («Ударник-5»), 'Стаха' («Ударник-8») і 'Біра' («Ударник-3») протягом травня і червня 1947 р. вели майже безперервні бої із ВП, яке проводило горезвісну акцію «Вісла» примусове виселення українського населення. Наприкінці, втративши зв'язок із вищим командуванням, ці три сотні об'єдналися під командою 'Хріна' й 29 червня 1947 р. з боєм перейшли через кордон до УРСР. Тут, після реорганізації, вони продовжували боротьбу на терені тодішньої Дрогобицької області ще до 1948 р.²²

У вересні 1948 р. командири цих трьох сотень і всі їхні чотові одержали (деякі посмертно) заслужені підвищення у військових званнях: до сотника 'Хрін' і 'Бір'; до поручника 'Стах'; до хорунжого 'Грань', 'Оріх', Євстахій Ванців-'Дуня', 'Байрак', 'Зенко', 'Яр', Михайло Скипакевич-'Довгий', Степан Філь-'Ворон'²³. Із цього списку у 1949 р. залишились живими в активній службі тільки 'Хрін' і 'Оріх'.

'Хрін' вже від серпня 1947 р. виконував обов'язки командира 24-го (Дрогобицького) тактичного відтинка «Маківка» УПА-Захід, а 'Оріх' від травня до вересня 1949 р. успішно командував сотнею «Басейн» (вд. 91). Згідно з наказом ГВШ, у вересні 1949 р. останню сотню УПА, яка ще діяла, «Басейн» було розформовано. Тоді ж сотник 'Хрін' і хорунжий 'Оріх' відійшли з кур'єрською групою, несучи пошту від генерала Романа Шухевича-'Т. Чупринки' на Захід. 9 листопада 1949 р. на терені Чехословаччини в бою із чеськими жандармами загинув сотник 'Хрін' організатор і командир засідки, в якій загинув польський генерал Сверчевський²⁴.

Рішенням Політбюро Польської робітничої партії у Варшаві навесні 1948 р. було проведено судовий процес на 21 вояком УПА за участь у вбивстві генерала Сверчевського. 12 вояків було засуджено на довічне ув'язнення, а 9 вояків на кару смерті. Вироки смерті виконано 28 серпня 1948 р.²⁵. Це були ройовий сотні 'Ста-

²² Літопис УПА. — Т. 18: Група УПА «Говерля» — Кн. 1: Звіти та офіційні публікації. Торонто, 1990. — С. 221—225; Розмова із хорунжим УПА Василем Гудзиком...

²³ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 263—264 (Наказ ГВШ Ч. 2/48 від 2.09.1948). Копія в Архіві ЦДВР.

²⁴ Содоль П. Українська Повстанча Армія, 1943—49. Довідник. — Нью-Йорк, 1994. — С. 59, 123—124; Літопис УПА. — Т. 18... — С. 276; Літопис УПА. — Т. 19: Група УПА «Говерля» Кн. 2: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. — Торонто, 1992. — С. 309.

ха', старший вістун Ярослав Білоус-‘Щур-Ярослав’; ройовий сотні ‘Хріна’, старший вістун Володимир Борович-‘Чорний’; політви-ховник сотні ‘Крилуча’, булавний Остап Бревка-‘Клим’, із сотні ‘Хріна’ кулеметник Петро-Олекса Рибак-‘Убич’ та стрільці Оме-лян Войцехівський-‘Білий’, Степан Гамерський-‘Бойовчик’, Сте-пан Сова-‘Мара’; стрілець сотні ‘Стаха’ Андрій Тиник-‘Ялівець’; стрілець сотні ‘Біра’ Петро Геча-‘Білий’²⁶.

Додаток. Короткий життєпис сотника Степана Стебельського

Стебельський Степан-‘Хрін’, народився 18 жовтня 1914 р. в с. Голинь Калуського р-ну Івано-Франківської області загинув 9 листопада 1949 р. в лісах коло Погореліце в Чехословаччині. Син учителя; одружений з Марією Піх, гуртковий провідник у 37-му курені пластунів юнаків імені Д. Вітовського в Самборі (1930—1931), закінчив учительську семінарію. Член ОУН від 1934 р., за-кінчив школу підхорунжих (капрал-інструктор) у Польській армії. Праці учителя не одержав, працював інструктором гімнастики в «Соколі», «Лузі», заробляв на життя також при львівських видав-ництвах, велосипедом їздив по Бойківщині, Посаянні, Лемківщині. У 1939 р. заарештований та ув’язнений в польському концен-траційному таборі Береза Картузька. Директор школи в с. Кузьмина на Перемищині (1939—1941), вїт у Бірчі (1941—1943), підрайоно-вий провідник ОУН, політичний в’язень тюрми (1943—1944) геста-по. До УПА вступив у вересні 1944 р. на Перемищині, командир чоти в сотні «Дружинники», важко поранений у бою з військами НКВД в с. Ліщава Горішня 22 жовтня 1944 р. Від весни 1945 р. пра-цює інструктором боївок СБ Перемиського надрайону, у вересні 1945 р. висланий на Лемківщину, призначений організувати нову сотню, командир сотні «Ударники-5». Від жовтня 1945 р. підвище-ний до старшого булавного. Один із провідних бойових командирів УПА, провів понад сто боїв із польським військом, підвищений до поручника в серпні 1946 р., відзначений Срібним хрестом бо-йової заслуги 1-го класу за відвагу та вмілу войовничість. 28 бе-

²⁵ Motyka G. *W kręgu “Łun w Bieszczadach”...* — S. 134.

²⁶ Акція «Вісла». Документи / упор. і ред. Є. Місило. — Львів; Нью-Йорк: НТШ, 1997. — С. 126—127.

резня 1947 р. в бою з його сотнею загинув заступник міністра оборони Польщі генерал Кароль Сверчевський (Karol Swierczewski). 29 червня 1947 р. пробивається із своєю та ще з двома сотнями через польсько-радянський кордон у Дрогобицьку область. 15 серпня 1947 р. перебирає обов'язки командира дрогобицького тактичного відтинку «Маківка», проводить реорганізацію відділів УПА в один курінь, у якому п'ять неповних сотень; відзначений УГВР Золотим хрестом бойової заслуги 1-го класу. У 1948 р. підвищений до сотника, проводить заплановану демобілізацію сотень УПА. У вересні 1949 р., демобілізувавши останню сотню, очолює кур'єрську групу УГВР, відходить на Захід. Загинув у сутичці з чеськими жандармами. Автор споминів «Крізь сміх заліза» (Мюнхен, 1952) та «Зимою в бункері» (Мюнхен, 1953).

Джерело: Содоль Петро. Українська Повстанча Армія, 1943—49. Довідник. — Нью-Йорк, 1994. — С. 123—124.